

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om lagstiftning till skydd för markägares rätt till bärplockning å skogs- och hagmark.

I tvenne likalydande motioner, nr 251 i första kammaren av herr *Bernhard Nilsson* m. fl. och nr 458 i andra kammaren av herr *Persson* i Fritorp m. fl., vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utarbetande och framläggande av förslag till lagbestämmelser angående skydd för rätten till bärplockning å skogs- och hagmark.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

I motionerna anföres, bland annat:

Skogsbären och i synnerhet lingonen utgöra numera en värdefull handelsvara, som väl i värde kan jämföras med skogsvilt. Mycken omsorg har nedlagts för att lagligen reglera och vårda jakten i våra skogar, men ingenting göres för att åstadkomma ordnade förhållanden i fråga om rätten till och vården om skogsbären. Likaväl som en markägare eller jakträttsinnehavare äger rätt att avlysa och rationellt utnyttja jakten inom sitt område, likaväl borde en markägare eller hans rättsinnehavare äga laglig möjlighet att hävda rätten till bärplockning inom de områden han för sådant ändamål vill utnyttja. Det synes oss därför angeläget att en lagstiftning kommer till stånd, som möjliggör för markägaren att lagligen skydda rätten till bärplockning å den skogs- och hagmark han själv vill utnyttja eller som han vill upplåta till å orten boende, vilka för sin utkomst äro beroende av denna förvärvskälla. Bestämmelserna angående jakträtten synas i sådant avseende kunna utgöra en förebild.

Frågan om rätten till vilt växande bär har förut upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning. Såväl år 1899 som år 1908 väcktes sålunda motioner med begäran om utredning i ämnet, vilka dock icke vunno riksdagens bifall. Lagutskottet, som behandlade motionerna, anförde sistnämnda år bland annat, att den rättsuppfattningen syntes vara allmänt utbredd, att jordägarens rätt icke i och för sig uteslöte annan från att tillgodogöra sig ifrågavarande naturalster.

Frågan var därefter föremål för lagberedningens övervägande och i

sitt år 1909 avgivna förslag till ny jordabalk upptog beredningen en bestämmelse i ämnet av följande lydelse: »Vilt växande bär och svamp äge en var taga å annans mark, där det kan ske utan skada å ägor, dock ej å tomtplats eller i trädgård, ej heller mot förbud av ägaren eller den honom företräder, inom ett avstånd därifrån av tre hundra meter». Det hade sålunda icke syntts beredningen riktigt att utan vidare lagfästa uppfattningen att envar hade rätt att på annans mark plocka bär och andra dylika naturalster. Å andra sidan hade beredningen icke ansett det böra ifrågasättas att alldeles bryta med den hävdvunna uppfattningen och obehörigt förbehålla skogsbären åt jordägaren.

Vid riksdagen år 1913 väcktes ånyo motioner i ämnet. Lagutskottet framhöll nu, att åtminstone i de sydligare delarna av landet, där skogsbären tillades ett jämförelsevis högre värde, rättsuppfattningen vore på väg att förändras i riktning mot ett starkare hävdande av jordägarens anspråk på att skogsbären tillkomme honom i likhet med andra alster av hans jord, samt att han fördenskull borde äga att utan intrång av andra tillgodogöra sig desamma. Efter hemställan av utskottet avlät riksdagen även en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning huruvida och i vilken omfattning ägare och innehavare av jord kunde beredas skydd mot tillägnande av å deras mark växande vilda bär, samt om framläggande för riksdagen av förslag till lagstiftning i ämnet.

Denna riksdagens framställning föranledde utarbetande inom justitiedepartementet av ett utkast till lag om rätt till bärplockning och tillvaratagande av vissa andra naturalster. Över utkastet avgåvo åtskilliga verk och myndigheter m. fl. infortrade yttranden. Ärendet överlämnades sedermera till sakkunniga, som år 1919 tillkallats för att biträda i justitiedepartementet vid fortsatt behandling av frågan om ny jordabalk. Emellertid förordnade Kungl. Maj:t år 1922, att det åt dessa sakkunniga anförtrodda utredningsarbetet skulle vila, och det har sedermera icke återupptagits.

Vid riksdagen år 1927 påyrkades i två motioner fullföljande av den påbörjade utredningen. I sitt utlåtande över motionerna anförde första lagutskottet, att skäl icke förebragts för att frågan om rätten till skogsbären borde göras till föremål för särskild utredning och således utbrytas ur sitt naturliga sammanhang med revisionen av jordabalken. Det syntes kunna tagas för givet, att arbetet med denna revision komme att återupptagas så snart omständigheterna det medgäve. Med hänsyn därtill ansåge utskottet det icke lämpligt, att framställning gjordes till Kungl. Maj:t om fullföljande av den utav 1913 års riksdag begärda utredningen i detta ämne, samt hemställde, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid utlåtandet fogad reservation anförde emellertid sju av utskottets ledamöter, att den utredning angående rätten till växande vilda bär, vilken på föranledande av riksdagens ovannämnda skrivelse igång-

satts, hade fått vila sedan flera år tillbaka, och att någon utsikt till dess snara återupptagande icke syntes vara för handen. Då samma skäl som föranlett den omnämnda riksdagsskrivelsen i oförminskad grad alltjämt gjorde sig gällande och anledning ej syntes föreligga att uppskjuta utredningen ifråga i avvaktan på en blivande revision av jordabalken, hemställde de, att ifrågavarande motioner måtte av riksdagen bifallas.

Vid frågans behandling i kamrarna stannade dessa i olika beslut, i det att första kammaren biföll reservationen, medan andra kammaren biföll utskottets hemställan. Frågan hade alltså förfallit.

I motioner vid riksdagen år 1928 upprepades yrkandena på utredningens fullföljande. Första lagutskottet förklarade i sitt utlåtande, att utskottet intog samma ståndpunkt som år 1927, och avstyrkte motionerna. Fyra reservanter hemställde på samma skäl som reservanterna i utskottet sistnämnda år att motionerna måtte bifallas. Även denna gång biföll första kammaren reservationen under det att andra kammaren biföll utskottets hemställan, i följd varav frågan ånyo förfallit.

Här må även erinras om, att frågan om skogsbären flera gånger varit under övervägande även i annat sammanhang. Sålunda föreslogs i en motion vid riksdagen år 1913, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till lag angående fridlysningstider för lingon. Motionen avslogs emellertid av riksdagen.

Vid 1917 års riksdag yrkades i motioner förbud mot plockning av lingon före viss dag. Riksdagen hemställde detta år i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes snarast låta verkställa utredning om och i vad mån bestämmelser kunde utfärdas, genom vilka lingonplockning före viss, för lämpligt område årligen av länsstyrelsen bestämd dag skulle vara vid ansvar förbjuden, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I anledning härav förelade Kungl. Maj:t år 1918 riksdagen en proposition med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag. Vid behandlingen av frågan stannade kamrarna i olika beslut i det första kammaren avlog propositionen under det att andra kammaren godkände ett av jordbruksutskottet avgivet förslag i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen. Frågan hade sålunda förfallit.

Frågan angående lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingon upptogs ånyo i en vid 1927 års riksdag väckt motion. Även detta år förföll frågan genom skiljaktiga beslut i kamrarna.

År 1928 väcktes återigen motion i ämnet. Riksdagen hemställde detta år i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående inskränkning av tiden för skörd av lingon samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

År 1930 förelades riksdagen ny proposition i ämnet. Enligt denna skulle Konungen, därest förhållandena sådant påkallade till förhindrande av att lingon plockades innan de uppnått lämplig mognad, äga att på fram-

ställning av hushållningssällskap och landsting förordna, att inom visst område plockning av lingon, där dessa ej omedelbart förtärdes i samband med plockningen, icke finge äga rum före dag, som av länsstyrelsen bleve bestämd.

Jordbruksutskottet anförde i avgivet utlåtande över propositionen, att utskottet i huvudsak icke hade något att erinra mot densamma, men att enligt utskottets mening markägaren och arrendator borde undantagas från förbudet ifråga. Utskottet hemställde fördenskull, att riksdagen måtte lämna propositionen utan bifall, men anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av det anförda utarbета nytt förslag i ärendet.

Vid utskottsutlåtandet fanns bland annat fogad en reservation av herr Johansson i Uppmälby m. fl., däri hemställdes, att riksdagen enbart måtte avslå propositionen.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, varemot andra kammaren anslöt sig till nyssnämnda reservation. Propositionen hade sålunda avslagits utan att riksdagen begärde nytt förslag i ämnet.

Av redogörelsen här ovan framgår, att frågan om rätten till vilt växande bär sedan lång tid tillbaka varit föremål för uppmärksamhet inom riksdagen. Därvid har från jordägarnas sida gjorts gällande, att den nuvarande fria bärplockningen vore förenad med betydande olägenheter. Vid prövningen av kraven å en reglering av frågan, har det emellertid visat sig att en tillfredsställande lösning av densamma är förenad med stora svårigheter. Utskottet har även flera gånger uttalat, att spörsmålet borde upptagas till övervägande i ett vidare sammanhang vid revision av jordabalken.

Utskottet.

När frågan nu ånyo blivit väckt, må till en början framhållas, att läget synes i icke ringa mån förändrat, då någon revision av jordabalken icke längre står på dagordningen och å andra sidan de skäl, vilka förut framförts för en lagstiftning på området, numera väsentligen avtagit i styrka.

I sistnämnda avseende vill utskottet erinra, att en förbättrad skogsvård på åtskilliga håll torde ha medfört att tillgången på bär minskat, och att den ekonomiska betydelsen av exempelvis lingonskörden till följd härav icke längre är densamma som förut. Härtill bidrager även under nuvarande depressionsperiod, att bären i allmänhet måste säljas till mycket låga priser.

Att likväl den gällande ordningen alltjämt kan vara förenad med vissa olägenheter, vill utskottet icke bestrida. Med hänsyn härtill har utskottet även övervägt de olika förslag till lösning av hithörande spörsmål som under sakens föregående behandling blivit framförda. Därvid ha emellertid de betänkligheter, som förut vid olika tillfällen gjort sig gällande mot desamma, icke kunnat avvisas. Även andra alternativ ha dryftats men även de mötts av åtskilliga berättigade invändningar. I betraktande av de svårigheter frågan sålunda alltjämt erbjuder och då som nämnts

olägenheterna av den gällande ordningen nu äro betydligt mindre än förut, har utskottet icke ansett sig böra förorda någon lagstiftning i ämnet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 februari 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Anderson i Hägelåkra*, Klefbeck, Larson i Lerdala, Forssell*, Heüman, von Heland och Velande; samt

från andra kammaren: herrar Lindqvist*, K. A. Westman och Sjögren, fru Östlund samt herrar Johanson i Huskvarna, Björling* och Hermansson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar Anderson i Hägelåkra, von Heland, Velande och Johanson i Huskvarna, vilka, under åberopande av jordbruksutskottets vid riksdagen år 1930 avgivna utlåtande nr 90 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 187 angående åtgärder till förhindrande av plockning av lingon före viss dag jämte i ämnet väckta motioner samt under framhållande av att vid en eventuell utredning jämväl borde tagas under övervägande huruvida icke rätten till lingonplockning skulle kunna beträffande visst område förbehållas markägare och arrendator, ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i ämnet;

2) av herr Larson i Lerdala, som under åberopande av lagberedningens i utskottets utlåtande omförmälda förslag uttalat, att all bärplockning å ett visst område omkring vederbörande jordägares tomtplats borde vara denne förbehållen, samt yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om lagstiftning i sådant syfte.